

Broj: 01-804/18-4
Podgorica, 24.12.2016. godine
MK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14) nakon završenog postupka pokrenutog po sopstvenoj inicijativi daje,

MIŠLJENJE

1. Uvod

1. U pojedinim medijima od 19.11.2018. godine (cdm.me) u članku pod naslovom "Incident u srednjoj školi u Budvi, tokom časa napadnut maloljetnik" navodi se da su, prema saznanjima RTV Budva, trojica mladića 13. novembra uletjela u školsku učionicu (JU SMS "Danilo Kiš") jureći maloljetnog đaka te škole i naočigled profesora i učenika krenuli da tuku dječaka i da je zahvaljujući prisebnosti profesora i jednog učenika spriječen teži incident. U mediju (Vijesti) takođe od 19.11.2018. godine u članku „Barani pretukli učenika i prijetili pištoljem” objavljeno je da su mladići koji su napali učenika škole prijetili da imaju pištolj.

2. Iz navedenog proizilazi da je učenik Škole za vrijeme nastave u Školi (dvorištu i učionici) pretrpio nasilje i zadobio povrede.

2. Postupanje Zaštitnika

3. Povodom iznijetih navoda, Zaštitnik je, pokrenuo postupak po sopstvenoj inicijativi i aktom br- 01-804/18 od 25.11.2018. godine, zatražio izjašnjenja od JU SMS "Danilo Kiš" Budva.

4. JU SMS "Danilo Kiš", Zaštitniku je dostavila mejl od 4.12.2018. godine, u kojem se navodi da su preduzeli sve mjere i radnje iz svoje nadležnosti, tj saslušali u prisustvu roditelja maloljetne učenike X.Y i X.Y. kao i profesoricu X.Y. i da je istog momenta obavještena policija, centar bezbjednosti Budva kao i da je izdato saopštenje za javnost kojim se osuđuje svaki vid nasilja.

5. U prilogu je dostavljeno obavještenje o podnešenoj krivičnoj prijavi, MUP CG – Uprava policija CB Budva 70 br.02-240/18 od 22.11.2018. godine. U navedenom Obavještenju između ostalog, navodi se: da su službenici CB BUdva 19.11.2018. godine podnijeli krivičnu prijavu protiv lica: X.Y.(2001) X.Y.(2000) i X.Y.(2001) zbog toga što su dana 13.11.2018. godine oko 14 h u Budvi u dvorištu JU SMS "Danilo Kiš", fizički napali mal. X.Y. na način što su mu zadali dva udarca zatvorenom šakom u predjelu glave i tijela, apotom u unutrašnjosti škole – učionice njega fizički napadaju na način što mu zadaju više udaraca zatvorenom šakom u predjelu glave i tijela, kojom prilikom je isti zadobio tjelesne povrede konstatovane izvještajima ljekara, čime su počinili krivično djelo "nasilničko ponašanje" iz člana 399 KZ CG u sticaju sa KD "teška tjelesna povreda" iz člana 151 KZ CG na štetu mal. XY iz Budve; da je protiv lica X.Y. podnešena krivična prijava DT Srđi Jovanoviću u ODT Kotor, a protiv mal. X.Y. i X.Y. , državnom tužiocu za maloljetnike Mlrjani Tankosić Vučinić u ODT Bar, shodno prebivalištu maloljetnika.

3. Utvrđene činjenice

6. Iz dostavljenog izjašnjenja i raspoložive dokumentacije proizilazi:

- da se 13.11.2018. godine u JU SMŠ „Danilo Kiš“ u Budvi, za vrijeme nastave dogodio incident, kada su tri muške osobe od kojih dvije maloljetne (jedan ima 18 godina), fizički napali X.Y. učenika te Škole, nasilje započeto u dvorištu, a nastavilo se u učionici Škole;
- da je Uprava Škole o događaju obavijestila Upravu policije Centar bezbjednosti Budva;
- da su predstavnici Škole saslušali u prisustvu roditelja maloljetne učenike X.Y. i X.Y. kao i profesoricu X.Y.
- da je 20.11.2018. godine na Radio televiziji Budva Uprava SMŠ „Danilo Kiš“ Budva, izdala saopštenjelako u kojem se navodi da „konstanto radimo na prevenciji svih oblika rizičnog ponašanja i nasilja među učenicima nismo u mogućnosti da ga u potpunosti spriječimo“
- da je Uprava policije CB Budva, koja je shodno svojim ovlaštenjima podnijela prijave protiv počinitelaca;

4. Relevantni propisi

7. Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br. 1/07 i 38/13), garantovano je:

Dijete uživa prava i slobode primjereno njegovom uzrastu i zrelosti.

Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe. (čl. 74)

8. Konvencijom o pravima djeteta UN-a utvrđuje se:

U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere.

Države-potpisnice će osigurati da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu o djeci i njihovu zaštitu pridržavaju standarda uspostavljenih od odgovarajućih vlasti, naročito u pogledu sigurnosti, zdravlja, u broju i prikladnosti njihovog osoblja kao i odgovarajućeg nadzora nad njima. (član 3)

Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne, društvene i obrazovne mjere da bi se dijete zaštitilo od svih oblika fizičkog, ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupka, zloupotrebe ili eksploatacije, uključujući i seksualno zlostavljanje dok je na brizi roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja se brine o djetetu.

Takve zaštitne mjere treba da u odgovarajućoj mjeri uključuju i djelotvorne postupke na uspostavljanju društvenih programa da bi se pružila potrebna podrška djetetu i onima koji se brinu o djetetu, kao i drugih oblika sprečavanja i identifikacije, prijavljivanja, preporučivanja, istraživanja, liječenja i praćenja slučajeva zlostavljanja djece opisanih ranije i, kada je to potrebno, sudsko uključivanje (čl. 19)

9. Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju („Sl. list RCG“ br. 64/02, ...”Sl. list CG“, br. 04/08 .. 045/10 ... 44/13 i 47/17), propisano je:

U ustanovi nije dozvoljeno: fizičko, psihičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje djece i učenika; fizičko kažnjavanje i vrijeđanje ličnosti, odnosno seksualna zloupotreba djece i učenika ili zaposlenih i svaki drugi oblik diskriminacije u smislu zakona. (čl. 9a)

Direktor ustanove:

- 1) planira, organizuje i rukovodi radom ustanove;
- 2) organizuje racionalno i efikasno izvođenje obrazovnog programa;
- 3) obezbjeđuje jednakost učenika u ostvarivanju prava na obrazovanje i vaspitanje, u skladu sa njihovim sposobnostima;
- 4) priprema predlog godišnjeg plana rada i odgovoran je za njegovo sprovođenje;

- 5) rukovodi radom nastavničkog, odnosno stručnog vijeća;
- 6) vrši izbor nastavnika, stručnih saradnika i drugih zaposlenih u ustanovi;
- 7) predlaže akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta;
- 8) vrši stručno-pedagoški nadzor;
- 9) odlučuje o pravima i obavezama zaposlenih, u skladu sa zakonom;
- 10) podstiče stručno obrazovanje i usavršavanje nastavnika i predlaže njihovo napredovanje;
- 11) donosi plan unapređenja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada ustanove;
- 12) zastupa i predstavlja ustanovu i odgovoran je za zakonitost rada ustanove;
- 13) saraduje sa roditeljima i sredinom;
- 14) obrazuje komisije za provjeru znanja učenika u toku trajanja nastave, na zahtjev učenika, roditelja ili staratelja;
- 15) obavlja druge poslove, u skladu sa zakonom i statutom ustanove. (čl. 82 tač 1-15)

10. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG" br. 42/11 i 32/14) propisuje:

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. (član 41/1)

5. Zaključna ocjena

11. Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka, Zaštitnik je konstatovao da se 13.11.2018. godine u JU SMŠ „Danilo Kiš“ u Budvi dogodio incident, kada su u toku nastave, oko 14 h, tri lica (koji nijesu učenici te Škole) od kojih su dva maloljetna, fizički napali učenika te Škole, mal. X.Y. koji je tom prilikom zadobio povrede. Napad je započeo u dvorištu a nastavio se u učionici Škole.

12. Konstatuje se, da je JU SMŠ „Danilo Kiš“ nakon incidenta preduzela određene mjere i radnje, da su saslušali učenika X.Y. u prisustvu roditelja i da su o događaju obavijestili Upravu policije CB Budva. Takođe Uprava Škole izdala je saopštenje u medijima u kom osuđuju svaki vid nasilja.

13. Zaštitnik Zapaža da je Centar bezbjednosti Budva, po saznanju za događaj, u skladu sa svojim ovlašćenjima protiv počinitelaca podnio krivične prijave odgovarajućim državnim tužiocima u Kotoru, odnosno Baru.

14. Ovakav incident, se naravno nije mogao predvidjeti, ali Zaštitnika naročito zabrinjava podatak da se desio u vrijeme nastave u mjestu gdje svi učenici kao i zaposleni, treba da su zaštićeni i bezbjedni.

Zapaža se da se u obrazovnim ustanovama odvijaju aktivnosti usmjerene na bezbjednost učenika (dežurstva nastavnika, učenika, postavljanje bezbjedonosnih kamera na ulazu/holu).

Međutim, pored toga došlo je do nasilja i povrjeđivanja učenika. U ovakvim u slučajevima postavlja se pitanje bezbjednosti boravka učenika u školi i učinkovitost mjera koje se odnose na bezbjednost, a koje su trenutno uspostavljene u školama. Propisana dežurstva koja su neophodna u svakoj školi osnova su za održavanje reda, praćenja ponašanja učenika za vrijeme nastave i tokom odmora i trebaju biti savjesno i odgovorno sprovedena.

Zaštitnik je takođe mišljenja da je potrebna aktivnija uloga svih zainteresovanih strana u cilju unaprjeđenja bezbjednosti u obrazovno – vaspitnim ustanovama.

15. Zaštitnik ističe da slučajevi nasilja u školama, nažalost, nijesu rijetkost, čak šta više u posljednje vrijeme su učestali i pored svih preventivnih aktivnosti koje preduzima kako Ministarstvo prosvjete, tako i obrazovno – vaspitne ustanove ponaosob. Zaštitnik primjećuje da nadležne službe ponekad reaguju tek kada se dogodi nasilje. Takođe, smatra da je veoma značajna prevencija u obrazovnim ustanovama kao i mjere koje se preduzimaju nakon što se dogodi nasilje. Veoma je značajna i primjena restitucije¹ kao jednog od koraka predviđenih programom „Škola bez nasilja“ koji se niz godina sprovodi u Crnoj Gori. Ove aktivnosti treba da pokažu kako se nijedno nasilje ne smije ignorisati niti tolerisati.

¹ Restitucija ponašanja je metoda orijentisana ka mogućnostima ispravljanja, a ne kažnjavanju za počinjenu grešku (nadoknada učinjene štete ili napravljene greške) – „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja“ Ministarstvo prosvjete

16. Ministarstvo prosvjete izradilo je smjernice – Uputstvo Školama „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja“². U tom dokumentu koji je dostavljen svim školama, između ostalog ističe se da „...Kako se nasilje najčešće dešava van vidokruga odraslih u školi: na školskom dvorištu, u toaletima, na stepeništu itd. nužno je organizovati dežurstva. U svakom hodniku, na holu, stepeništu i dvorištu dežura i prati situaciju po jedan nastavnik/nastavnica...“ Takođe shodno Uputstvu, škole treba da osnuju tim koji će pratiti proces u borbi protiv nasilja i čija je uloga ne samo intervencija u slučajevima nasilja, već i prevencije nasilja.

17. Zaštitnik ističe da važnu ulogu u borbi protiv nasilja treba da imaju i mediji. Pojedini medijski sadržaji, predstavljaju negativne modele koji se permanentno prikazuju djeci i mladima kroz razna sredstva informisanja te društvene mreže koje u velikoj mjeri oblikuju percepciju i vrijednosti djece i mladih. Pojedini medijski formati (tzv. rialiti programi)³ koji se prikazuju na više frekvenci, obiluju scenama nasilja, vulgarnih riječi, psovki, uvredama na nacionalnoj ili nekoj drugoj osnovi. Zaštitnik je u godišnjim izvještajima ukazivao da je potrebno je intenzivirati aktivnosti u vezi sa značajem zaštite maloljetnika od negativnog uticaja određenih medijskih sadržaja, prepoznajući činjenicu da dinamične promjene u društvenom i medijskom kontekstu utiču na život djece i mladih.⁴

18. Mišljenja smo da je borbi protiv ove pojave nužna dobro koordinisana međusobna saradnja nadležnih institucija koje se bave (svaka u svojoj nadležnosti) pitanjima koja se odnose na djecu i mlade. „Međusektorski pristup podrazumijeva da se intervencije osmišljavaju i realizuju kroz saradnju, koja uključuje sve sektore, na nacionalnom nivou kao i na nivou lokalne zajednice.“⁵

19. Po mišljenju Zaštitnika, škola je dužna da preduzme sve potrebne mjere i radnje kako bi učenici, a i zaposleni, boravili i radili u bezbjednim uslovima, što je nužan preduslov za ostvarivanje kvalitetnog obrazovanja i vaspitanja. Konvencija o pravima djeteta UN-a, propisuje da sve institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu o djeci i njihovu zaštitu treba da se pridržavaju uspostavljenih standarda, naročito u pogledu sigurnosti, zdravlja, u broju i prikladnosti njihovog osoblja kao i odgovarajućeg nadzora nad njima.

Polazeći od navedenog, u cilju ostvarivanja najboljeg interesa djeteta, Zaštitnik daje,

PREPORUKU

JU SMŠ „Danilo Kiš“ u Budvi,

- da preduzme radnje i mjere u cilju obezbjeđivanja sigurnog i bezbjednog boravka sve djece u ovoj javnoj vaspitno-obrazovnoj ustanovi;
- da nastavi sa aktivnostima usmjerenim na smanjivanje vršnjačkog nasilja (preventivni i edukativni programi i radionice;

JU SMŠ „Danilo Kiš“ Budva, dužna je da u roku od 30 dana od dana prijema ovog mišljenja, Zaštitniku dostavi izvještaj o radnjama i mjerama preduzetim na izvršenju preporuke.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković

D-na:

- JU SMŠ „Danilo Kiš“ Budva
- Ministarstvu prosvjete (na upoznavanje)
- a/a

² www.mpin.gov.me

³ Pomenuti programi, u Crnoj Gori posredstvom kablovskih operatera, prikazuju se i u terminima u kojima i mala djeca mogu da ih gledaju. Djeca na ovaj način mogu biti izložena medijskom nasilju, pa gledajući nasilje, oni sami mogu postati i manje osjetljivi i razviti pogrešne stavove o nasilju, izgubiti saosjećajnost prema žrtvi nasilja.

⁴ Godišnji izvještaj Zaštitnika za 2017. godinu

⁵ Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa akcionim planom 2017-2021.